

nebyla neměnná a ani nutně závislá na vývoji jazyka. Migrační model, spojující změny jazyka s přesuny obyvatelstva, selhává při poukazu na obrovské rozšíření slovanských jazyků v poměrně krátkém časovém období. To by předpokládalo obrovskou populační explozi, která zcela přesahuje demografický potenciál údajné pravlasti. Východisko může poskytnout teorie slovanského jazyka jako *lingua franca* avarského kaganátu. Nevysvětluje však rozšíření slovanských jazyků v oblastech, kam vliv Avarů nedosahoval. Autor vystupuje proti ztotožňování určité materiální kultury s jazykem, případně etnicitou (a vlastně tak oponuje teorii Curty), a odmítá přisuzovat archeologickým kulturám jasnou etnickou nebo jazykovou příslušnost. Kritizuje rovněž přílišnou pozornost věnovanou snaze o určení etnického původu Slovanů na úkor studia samotného jazyka.

Przemysław Urbańczyk se vložení vlastního příspěvku *Gordický uzel slovanství v Polsku* prohršil proti názvu knihy, když předložil svůj pohled na vývoj polské historiografie Slovanů od počátku do nedávné současnosti. Uzel sice nerozpletl ani nerozsekl, ale popsal kličku po kličce. Je škoda, že editor české verze Ivo Štefan nezařadil i podobný článek věnující se vývoji v domácím prostředí. Alespoň částečně tento nedostatek nahrazuje jeho kvalitní shrnující studie. Nutno dodat, že Štefan je také autorem většiny překladů (pouze text F. Curty přeložil Petr Charvát).

Lze jenom uvítat, že se sborník *Neslované o počátcích Slovanů* dočkal české mutace. Kniha bortí mnohá zažitá schémata a přináší nové badatelské impulzy a inspirace.

JIŘÍ SMLSAL

Morava v časech markraběte Jošta. K 600. výročí zvolení posledního Lucemburka z moravské větve římským králem a jeho úmrtí, ed. Libor JAN, Matice moravská, Brno 2012

210 s., ISBN 978-80-86488-93-6

Mezi dosti opomíjenými příslušníky moravské větve lucemburské dynastie tvoří rozporuplná Joštova osobnost čestnou výjimku. Život tohoto ctižádostivého Lucemburka budí pozornost badatelů především svou pozoruhodnou a strmou politickou kariérou, symbolicky zakončenou zvolením římským králem na podzim roku 1410 krátce před jeho smrtí. V souvislosti s výročím této události se v Moravském zemském muzeu

v Brně konala 21. října 2010 jednodenní konference, jež se stala i základem předloženého sborníku.

Deset statí mapuje konkrétní vybrané problémy spjaté – někdy jen velmi volně – s osobností markraběte Jošta, způsobem jeho vládnutí a obecně jeho dobou. Postupně je sledován vývoj a fungování zemského soudnictví na Moravě (D. Janiš), problematika Joštova dvora (T. Baletka), jeho vztah k opavským Přemyslůvcům (M. Čápský), olomouckému biskupství (P. Elbel), moravským městům (T. Borovský) a také ke dvěma lucemburským klášterním fundacím v Brně (L. Jan). Opomenuto nebylo rovněž Joštovo působení v Braniborsku (L. Bobková) a Uhrách (D. Dvořáková). V souladu s často proklamovaným interdisciplinárním přístupem je třeba přivítat také dva exkurzy z oblasti archeologie a dějin umění, věnované stavebnímu vývoji hradu Veveří (M. Plaček) a otázkám spojeným s pietou v brněnském kostele sv. Tomáše (E. Richtrová). Na konec knihy jsou připojena anglická resumé jednotlivých příspěvků a obsáhlý soupis použitých vydaných pramenů a literatury, zmínku si zaslouží též hojný obrazový doprovod.

Nový kritický pohled na osobnost Jošta je potřebný mimo jiné i proto, že hodnocení markraběte a způsobu jeho vlády se v historiografii značně rozchází. Proti převažujícím odsudkům dosavadního bádání ho v poslední rozsáhlé biografii vylíčil Václav Štěpán snad až s přílišným porozuměním. Současný náhled na Joštovu osobnost prezentovaný v anotované publikaci má asi nejbližší k názoru Jaroslava Mezníka, který ho sice nepokládal za „dobrého panovníka“, ale přesto ho v určitých ohledech dokázal ocenit.

Jak je v případě konferenčních sborníků obvyklé, jednotlivé příspěvky se od sebe liší rozsahem, mírou přínosnosti i způsobem zpracování; nalezneme zde statí jednak spíše shrnující, rovněž i více analytické. Za důležitou považují studii Petra Elbela, důkladně osvětlující Joštovu nakonec neúspěšnou snahu získat vliv na obsazení olomouckého biskupského stolce, na který se mimo jiné pokusil dosadit též svého bratra Jana. Otázkou však zůstává, zda lze tuto situaci promítat též do prvního Janova pokusu o získání biskupství z roku 1381, jak se domnívá autor spolu s Boženou Kopičkovou. Zde snad mohlo jít ještě o zcela legitimní kapitulní volbu se souhlasem Václava IV., ve které Jošt nemusel nutně hrát roli. To by mohl naznačovat dochovaný volební dekret olomoucké kapituly z počátku tohoto roku a do téže doby nově autorem předatovaný přímluvný list krále Václava papeži.

Vyzdvihnout je třeba též stať Evy Richtrové, která dává nahlédnout do uměleckohistorické

problematiky na Moravě kolem roku 1400 a její reflexi v literatuře. Často se v historiografii oceňuje právě Joštův zájem o umění a kulturu, známá je kupříkladu jeho korespondence s florentským kancléřem a humanistou Coluccio Salutati. Z příspěvku však mimo jiné plyne, že novější bádání řadu uměleckých děl, dříve dávaných do souvislosti s předpokládanými moravskými dílnami Joštovy doby, spojuje spíše s pražským prostředím. To je i případ zmíněné brněnské piety ze sv. Tomáše, dříve připisované Jindřichu Parlérovi. Ten ji měl vytvořit v době svého pobytu v Brně v osmdesátých letech, nyní byla však nově datována zhruba o desetiletí nazpět a dána do souvislosti s okruhem pražské svatovítské huti. Studie tak do určité míry koriguje a zpochybňuje představu o sochařské „brněnské dílně pracující pro Jošta“.

Jak editor v předmluvě přiznává, cílem publikace nebylo úplné a komplexní zpracování dějin Moravy v době Joštovy vlády, ale spíše zamyšlení se nad některými vybranými aspekty. V zmíněném ohledu lze tento počín hodnotit nepochybně kladně, publikace představuje střízlivý a vědecký pohled na dobu a osobnost markraběte Jošta a současně vytyčuje možný směr dalšího bádání.

ONDŘEJ SCHMIDT

Jaroslav ČECHURA, *České země v letech 1437–1526 II. Jagellonské Čechy (1471–1526)*, Libri, Praha 2012

423 s., ISBN 978-80-7277-493-7

Po sepsání syntéz vlády Lucemburků a „prvních“ Habsburků na českém trůně Jaroslav Čechura v rámci ediční řady *Dějiny českých zemí* nakladatelství Libri připojil i zpracování období mezi těmito epochami – let 1437 až 1526. První svazek sledující dobu do roku 1471, nazvaný Mezi Zikmundem a Jiřím z Poděbrad, vyšel roku 2010, vláda Vladislava II. Jagellonského a jeho syna Ludvíka se dočkala zpracování o dva roky později.

Celkovým pojetím se kniha příliš neliší od většiny ostatních dílů této řady. České dějiny jagellonského věku se snaží podávat formou přístupnou co nejširší čtenářské obci a vedle obligátních politických dějin se zabývá také hospodářskými otázkami, společností a kulturou. Oproti plánovanému zaměření edice si však přitom všimá hlavně Českého království a situaci na Moravě a ve vedlejších korunních zemích reflektuje pouze okrajově.

Svůj výklad Čechura rozdělil do šesti samostatných oddílů, jež porůznu doplňuje rozličnými

exkurzy. První oddíl představuje téměř polovinu celé práce a autor se v něm zaměřuje na politické dění a veřejný život v jagellonských Čechách. Kromě popisu nejružnějších událostí od zvolení Vladislava Jagellonského českým králem po bitvu u Moháče připojuje k této části i náčrty osobnostních charakteristik obou českých Jagellonců, v případě Vladislava navíc i jeho tří žen. Jinak se ale drží především popisování politické linie, a trochu zkrátka tak přicházejí správní a právní dějiny, jejichž stručný a ucelený nástin by v přehledové publikaci, věnované období významného rozvoje české stavovské monarchie a jejich institucí, jistě nebyl na škodu.

Ve druhém, rovněž poměrně obsáhlém oddílu přechází Čechura k rozboru hospodářského a sociálního vývoje. S odvoláním na relativní krátkost vymezené doby pojímá tuto část poněkud odlišně a místo sledování obecnějších vývojových tendencí se zabývá spíše dílčími nebo úžeji vymezenými tématy. Poměrně velký prostor se tak dostává například problematice mincovnictví, hospodářským aktivitám měst, pozděně středověkému poddanství či výdajům panovnického dvora. Autor tu v sobě nezapře svou specializaci a hojně se opírá i o své starší výzkumy na poli hospodářských a sociálních dějin. Jeho erudice v těchto oblastech má však i svou stinnou stránku, neboť se místy uchyluje až ke zbytečně detailním výkladům. Zbývající čtyři oddíly pojednávají o výtvarném umění, náboženských poměrech, humanismu spolu se školstvím a na závěr o židovské minoritě. Jejich výklad se opět víceméně nese v tradičním duchu, i když je o poznání úspornější v šíři i hloubce záběru než první dvě části knihy.

Snad žádná syntéza psaná jediným autorem se nemůže zcela vyhnout omylům. Na určité nesrovnalosti lze tedy narazit i v Čechurově práci, jejich množství se ale drží v únosných mezích. Rozhodně však nepůsobí příliš dobře, když se chyby vyskytují i v poměrně elementárních záležitostech, jako je například datování svátků sv. Havla a sv. Jiří. V obdobném duchu úrovni knihy také nijak nepřispívá, když ignoruje část polské diakritiky a v závěrečném seznamu literatury a pramenů tak není snad ani jediná polská citace napsaná správně.

Mám-li zhodnotit Čechurovu syntetizující práci, spatřuji její hlavní nedostatek v jisté rozdělanosti a nevyváženosti výkladu. Rozdílná hloubka zpracovanosti jednotlivých kapitol a oddílů vytváří dojem, jako by některá témata byla jen povinnými přívazky a jiná naopak nastavována rozsahu. Nepříliš vhodný mi přijde také autorem použitý styl psaní, spočívající v hutném